

Sammendrag:

Regionale virkninger av OL i Tromsø

TØI har, på oppdrag for Kommunal- og regionaldepartementet, utredet de regionale virkningene og ringvirkningene av at de olympiske vinterleker i 2014 eventuelt blir lagt til Tromsø. Utgangspunktet for utredningen er at Tromsø har blitt anbefalt av Idrettsstyret som Norges søker til arrangementet, basert på en søknad utarbeidet av *Tromsø 2014* (arrangøren).

Denne søknaden, noe bearbeidet, har blitt lagt fram for staten, som skal vurdere om det skal stilles statsgaranti for arrangementet eller ikke. Den internasjonale olympiske komité (IOC) krever statsgaranti for å akseptere Tromsø som søkerby. TØIs oppdrag har vært å vurdere potensielle virkninger og ringvirkninger av arrangementet i Tromsø-regionen, spesielt når det gjelder effektene for verdiskaping, næringsutvikling, sysselsetting og befolkningsutvikling. Oppdraget innebar også å vurdere realismen i de effektvurderingene som *Tromsø 2014* har skissert i søknaden, å vurdere den næringsmessige og markedsføringsmessige situasjonen i Tromsø sammenliknet med Lillehammer og å vurdere virkningene av arrangementet for framskynding av vedlikehold og infrastrukturutbygging, spesielt for veg.

Rapporten behandler noen av effektene av arrangementet, ikke alle. TØIs analyse tar således ikke stilling til om arrangementet som sådan bør gjennomføres eller ei. Analysen er basert blant annet på eksisterende materiale, inkludert søknaden.

TØI har valgt å analysere effektene av eventuelle vinterleker i Tromsø ut fra at det vil være svært forskjellig i tre faser av arrangementet. I *investeringsfasen* vil ressursene brukes på søknadsskriving, planlegging og utbygging. *Driftsfasen* vil være relativt kort og omfatter virkningene av selve arrangementet i begynnelsen av 2014. I *etterfasen* er det snakk om etterbruk av anleggene, samt mulige virkninger for turisme og høykompetansenæringer. TØI har forsøkt å anslå både de direkte og de indirekte (ringvirkninger) effektene i alle tre faser.

Erfaringene fra Lillehammer-OL har stått sentralt i det søknadsarbeidet *Tromsø 2014* har gjennomført. I søknaden har man benyttet erfaringene fra Lillehammer når det gjelder planlegging og gjennomføring av arrangementet. Når det gjelder regionale effekter, er det gjort få analyser av hvordan lekene påvirket utvik-

lingen i Lillehammer. Unntaket er Spilling (1994), men denne analysen ble gjort like etter at Lillehammer-OL var gjennomført. Kapittel 3 drøfter derfor utviklingstrekk for noen sentrale variabler både for Lillehammer og Tromsø. Utviklingen preges generelt sett av "alt som skjer", inkludert olympiske leker. Det er derfor vanskelig å kunne si hvilke deler av Lillehammers utvikling som kan forklares med OL-arrangementet, og hvilke deler som skyldes andre forhold. Flere indikatorer tyder på at utviklingen på Lillehammer var sterkt preget av arrangementet. Investeringene i anlegg og infrastruktur falt i tid sammen med en lavkonjunktur i norsk økonomi generelt sett, men denne perioden ble preget av sterk ekspansjon på Lillehammer. Etter OL, da konjunktorene snudde i resten av landet, var utviklingen på Lillehammer preget av "blåmandag". Parallelt med økonomisk vekst i resten av landet, opplevde Lillehammer nedgang i tre år. På lenger sikt synes det som om utviklingen på Lillehammer har havnet omtrent der en kunne forvente at den ville vært uten at OL ble gjennomført. Slik sett har de langsiktige effektene av vinter-OL vært moderate på Lillehammer. Dette er også i tråd med analyser av effektene av andre store arrangementer.

Rapporten vurderer, generelt sett, at de regionale virkningene av et eventuelt OL i Tromsø er relativt sikre og relativt store i *investeringsfasen*. Fram til IOC i 2007 gjør sin beslutning om vertsby for lekene i 2014, regner *Tromsø 2014* med å bruke omtrent 100 millioner kroner på søknadsarbeid i ulike former. Dette krever kapasitet, og det krever bruk av underleveranser. Når beslutningen om å legge vinterlekene til Tromsø eventuelt fattes, intensiveres planleggingsarbeidet. Fra 2007 til 2009 forventer *Tromsø 2014* at det vil bli gjennomført konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven, slik at man er klar til å starte med selve utbyggingen i 2010. Da vil utbyggingen foregå gjennom fire år, noe som forutsetter at det brukes omtrent to milliarder kroner per år på investeringer. Dette er 500 millioner kroner høyere enn den totale kapasiteten i bygg- og anleggsbransjen i regionen, i følge bransjen selv. Man må altså forvente betydelig import av kapasitet i denne fasen. Samtidig er det en fare for at OL-utbyggingen kan komme til å for-

trengte andre investeringer, inkludert vedlikeholdsinvesteringer i regionen. Faren for fortregning er større dersom investeringene skjer i en høykonjunktur enn i en lavkonjunktur. Fortregning kan også føre til prisstigning, noe som eventuelt kan påvirke investeringskostnadene for OL og også til at arrangementet blir dyrere for staten enn anslagene i søknaden tilsier.

I selve *driftsfasen* er også effektene av arrangementet relativt sikre. Tromsø-regionen vil da være i en slags økonomisk unntakstilstand, med betydelig besøk utenfra og høyt turismeforbruk. TØI har valgt ikke å beregne virkningene av OL i selve driftsfasen, siden arrangementet varer relativt kort tid – høyst noen måneder når man regner med for- og etterarbeid.

Når det gjelder *etterfasen*, har TØI i liten grad vurdert etterbruk av selve anleggene. Forventet etterbruk er behandlet i søknaden til *Tromsø 2014*. Derimot har TØI gjennomført en relativt grundig drøfting av OLs virkninger for turisme og høykompetansebedrifter. TØIs vurdering er at virkningene for begge disse områdene er usikre. Denne usikkerheten er svært viktig å ta med når arrangementet planlegges. Dersom man ser på arrangementet som en investering, som skal gi en avkastning på lang sikt, er det viktig å understreke slik usikkerhet. I *Tromsø 2014s* søknad virker det som om denne avkastningen er positiv, og relativt sikker. Rapporten framholder at avkastningen er usikker, men at det er mer sannsynlig at den er positiv enn negativ.

For øvrig vises det til kapittel 1, som omhandler rammene for prosjektet, og til kapittel 7, der konklusjonene er gjennomgått mer i detalj, for en nærmere drøfting av arrangementet. Mer detaljert gjennomgang av virkningene finnes i de øvrige kapitlene.